

राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियानांतर्गत कोरडवाहू क्षेत्र विकास (RAD) कार्यक्रमाच्या सन २०२२-२३ मध्ये रु.३३३३.३३ लाख निधीच्या वार्षिक कृती आराखड्यास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: राशेअ-४४२२/प्र.क्र. १२०/८-अ
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक
मंत्रालय, मुंबई-४०००३२
दिनांक : १४ जुलै, २०२२.

संदर्भ:-

१. केंद्र शासनाने www.agricoops.nic.in या सांकेतिक स्थळावर निर्गमित केलेल्या राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियानाच्या मार्गदर्शक सुचना.
२. कृषि विभाग शासन निर्णय क्रमांक ०३१७/प्र.क्र.१८/राकृवियो कक्ष, दिनांक १३.०४.२०१७
३. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.३१/१७-अ, दि.१९/०४/२०१७
४. वित्त मंत्रालय, भारत सरकार यांचे जापन क्र.F.NO.१(१३)/PFMS/FCD/२०२०, दि.२३.०३.२०२१
५. केंद्र शासनाचे पत्र क्र. १-१/२०२०-RFS-III (८२६३२), दिनांक १२.४.२०२२
६. केंद्र शासनाचे पत्र क्र. १-१/२०२०-RFS-III, दिनांक २३.६.२०२२
७. कृषी आयुक्तालयाचे पत्र क्र.कृआआ-२०२२/कोक्षेवि/वाकृअ २-२१६, दिनांक २९.६.२०२२
८. कृषि विभाग शासन पत्र क्रमांक RKV-२०२२/C.R. १०३/१४-A, दिनांक १२.७.२०२२

प्रस्तावना

राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियानांतर्गत कोरडवाहू क्षेत्र विकास [Rain fed Area Development (RAD)] योजनेची अंमलबजावणी करण्यात येत असून त्याकरिता केंद्र व राज्य हिश्याचे अनुदानाचे प्रमाण ६०:४० असे आहे.

केंद्र शासनाने सन २०२२-२३ पासून राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियानांतर्गत (NMSA) कोरडवाहू क्षेत्र विकास (RAD) कार्यक्रमांची अंमलबजावणी राष्ट्रीय कृषि विकास योजना RKVY कॅप्टेरिया मध्ये करण्याबाबत उपरोक्त संदर्भ ४ अन्वये सूचित करण्यात आले आहे. सन २०२२-२३ मध्ये करण्यासाठी केंद्र शासन स्तरावरील Project Sanctioning Committee ची बैठक दिनांक १०.०६.२०२२ रोजी आयोजित करण्यात आली होती. सदर बैठकीत सन २०२२-२३ साठी महाराष्ट्र राज्याकरिता कोरडवाहू क्षेत्र विकास कार्यक्रमासाठी केंद्र हिश्यापोटी केलेली रु.२०००.०० लाख तरतूद व त्यासाठीचा पूरक राज्य हिस्सा रु.१३३३.०० लाख याप्रमाणे एकूण रु.३३३३.३३ लाख किंमतीच्या वार्षिक कृती आराखड्यास केंद्र शासनाच्या संदर्भ क्र. ५ च्या पत्राद्वारे मान्यता दिली आहे. तसेच राष्ट्रीय कृषि विकास योजना RKVY कॅप्टेरिया अंतर्गत समाविष्ट केल्यामुळे RKVY च्या मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखालील SLSC च्या दिनांक ५.७.२०२२ रोजीच्या बैठकीत मान्यता दिली आहे. त्यानुसार राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान (NMSA) अंतर्गत कोरडवाहू क्षेत्र विकास (RAD) अंतर्गत सन २०२२-२३ साठी केंद्र हिस्सा रु. २०००.०० लाख व राज्य हिस्सा रु. १३३३.३३ लाख अशा एकूण रु.३३३३.३३ लाख निधीच्या वार्षिक कृती आराखड्यास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

१. राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान (NMSA) अंतर्गत कोरडवाहू क्षेत्र विकास (RAD) कार्यक्रमाच्या सन २०२२-२३ मध्ये केंद्र हिस्सा रु. २०००.०० लाख व राज्य हिस्सा रु. १३३३.३३ लाख अशा एकूण रु.३३३३.३३ लाख निधीच्या वार्षिक कृती आराखडयास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

रुपये लाखात

प्रवर्ग	केंद्र	राज्य	एकूण
सर्वसाधारण	१५२०.००	१०१३.३३	२५३३.३३
अनुसूचित जाती	३२०.००	२१३.३३	५३३.३३२८
अनुसूचित जमाती	१६०.००	१०६.६७	२६६.६६६४
एकूण	२०००.००	१३३३.३३	३३३३.३३

२. सन २०२२-२३ या वर्षाच्या मंजूर तरतूदीपैकी उपलब्ध होणाऱ्या निधी मधूनच सन २०२१-२२ या वर्षातील अखर्चित असलेला व चालू वर्षात खर्च करण्यासाठी पुनर्जिवित करून दिलेला निधी देखिल उपलब्ध करून देण्यात येईल.
३. सन २०२१-२२ या वर्षातील प्रलंबित प्रकरणे असल्यास, चालू वर्षी या योजनेतर्गत निधी उपलब्ध करून दिल्यानंतर तो प्रथमतः प्रलंबित प्रकरणांसाठी वापरण्यात यावा.
४. सदर वार्षिक कृती आराखडयामधील पिकनिहाय तसेच घटक / उपघटक निहाय मंजूर आर्थिक व भौतिक लक्षांकाचे विवरण सोबतच्या **परिशिष्ट-१** मध्ये नमूद केले आहे. सदर अभियानाची केंद्र व राज्याच्या ६०:४० आर्थिक सहभागाच्या प्रमाणात अंमलबजावणी करण्यात यावी.
५. सदर अभियानाच्या अंमलबजावणीकरीता केंद्र व राज्य हिस्स्याचा निधी प्रवर्गनिहाय ६०:४० प्रमाणात वेळोवेळी अर्थसंकल्पीय वितरण प्रणालीद्वारे आयुक्त (कृषि) यांना उपलब्ध करून देण्यात येईल. सदर निधी केंद्र व राज्य हिस्स्याच्या पुढील लेखाशिर्षाखाली सन २०२२-२३ करिता करण्यात आलेल्या अर्थसंकल्पीय तरतूदीतून खर्ची टाकण्यात यावा -

प्रवर्ग	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा
सर्वसाधारण प्रवर्ग	मागणी क्र.डी-३, २४०१-पीक संवर्धन, १०९-विस्तार व प्रशिक्षण, ००१-माहिती व प्रसारण,(०१)(५१)- कृषी उन्नती योजना - राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान - अवर्षण प्रवण क्षेत्र विकास कार्यक्रम (केंपुयो) (केंद्र हिस्सा ६० टक्के) (२४०१ ९५५४) ३३, अर्थसहाय्य.	मागणी क्र.डी-३, २४०१-पीक संवर्धन, १०९-विस्तार व प्रशिक्षण, ०१-माहिती व प्रसारण,(०१)(५३)- कृषी उन्नती योजना - राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान - अवर्षण प्रवण क्षेत्र विकास कार्यक्रम (केंपुयो) (राज्य हिस्सा ४०%), (२४०१ ए २७२) ३३- अर्थसहाय्य.
अनुसूचित जाती	मागणी क्र. एन-३, २४०१ बी १६१ (०१) (०९) कृषि उन्नती योजना राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान (केंद्र हिस्सा-६० टक्के) (कार्यक्रम) (२४०१ बी १६१) ३३- अर्थसहाय्य	मागणी क्र. एन-३, २४०१ बी १७९ (०१) (१०) कृषि उन्नती योजना राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान (राज्य हिस्सा-४० टक्के) (कार्यक्रम) (२४०१ बी १७९) ३३- अर्थसहाय्य.

अनुसूचित जमाती	मागणी क्र.टी-५, २४०१-पीक संवर्धन, (७९६) जनजाती क्षेत्र उपयोजना, (०१)(१९) राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान- अवर्षण प्रवण क्षेत्र विकास कार्यक्रम व हवामान बदल शाश्वत शेती सनियंत्रण, प्रतीमानकरण व नेटवर्किंग कार्यक्रम (केंपुयो) (केंद्र हिस्सा-६०%) (अनुसूचित जमाती) (२४०१ ए ५३९) ३३ अर्थसहाय्य.	मागणी क्र.टी-५, २४०१-पीक संवर्धन, (७९६) जनजाती क्षेत्र उपयोजना, (०१)(२०) राष्ट्रीय शाश्वत शेती अभियान- अवर्षण प्रवण क्षेत्र विकास कार्यक्रम व हवामान बदल शाश्वत शेती सनियंत्रण, प्रतीमानकरण व नेटवर्किंग कार्यक्रम (केंपुयो) (राज्य हिस्सा-४०%) (अनुसूचित जमाती) (२४०१ ए ५४८) ३३ अर्थसहाय्य.
----------------	--	---

६. केंद्र शासनाने संदर्भाधीन दि.२३ मार्च, २०२१ च्या जापनाद्वारे PFMS प्रणालीच्या सुधारीत कार्यपद्धतीनुसार व संदर्भाधीन दि.०२ ऑगस्ट, २०२१ च्या शासन निर्णयान्वये केंद्र पुरस्कृत योजनांचे निधी वितरण व विनियोग व्यवस्थापनासाठी अंतर्गत कोरडवाहू क्षेत्र विकास योजना SNA मार्क करण्यात आली आहे.
७. केंद्र शासनाने सदर अभियानांतर्गत विहित केल्याप्रमाणे अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती तसेच महिला शेतकरी लाभार्थ्यांना सदर योजनेंतर्गत लाभ देण्यात यावा.
८. केंद्रीय कृषी मंत्रालयाने कोरडवाहू क्षेत्र विकास योजनेंतर्गत (RAD) राज्य शासनास सन २०२२-२३ करिता संदर्भांकित दि.२३ जून, २०२२ रोजीच्या पत्रान्वये दिलेल्या प्रशासकीय मान्यतेनुसार, तसेच चालू वर्षी अभियानाकरिता मंजूर केलेल्या कृती आराखड्यानुसार आणि वेळोवेळी केंद्रीय मंत्रालयाने दिलेल्या दिशानिर्देशानुसार सदर अभियानाची अंमलबजावणी करणे बंधनकारक राहिल, याबाबत संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी राज्यस्तरावरून अभियानाचे सनियंत्रण करावे, त्याप्रमाणे अभियानाची प्रभावी अंमलबजावणी व सनियंत्रणाकरिता वेळोवेळी अधिनस्त कार्यालयांना निर्देशित करावे. कोरडवाहू विकास योजनेंतर्गत (RAD) विविध घटकांतर्गत लाभार्थी शेतकरी निवडतेवेळी अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकऱ्यांना वा सदर शेतकऱ्यांच्या गटांना प्राधान्य देण्यात यावे. तसेच, शेतकऱ्यांचे अर्ज मागवून पारदर्शक पद्धतीने लाभार्थ्यांची निवड करावी.
९. या अभियानातर्गत विविध निविष्ठांच्या खरेदीसाठी (खते, औषधे, बियाणे, सिंचन साधने, यंत्र/औजारे इ.) शासनाच्या प्रचलित धोरणानुसार थेट लाभार्थ्यांच्या बँक खाती अनुदान जमा करण्यात (Direct Benefit Transfer) यावे. सदर निविष्ठांची खुल्या बाजारातून खरेदी करण्याचे स्वातंत्र्य लाभार्थ्यांला राहिल. तथापि, या अभियानातर्गत शासकीय संस्थांनी/ शासनाच्या सार्वजनिक उपक्रमांनी उत्पादित केलेल्या निविष्ठांचा पुरवठा करण्यात येत असल्यास संदर्भांकित शासन निर्णय दि.१९/०४/२०१७ नुसार कार्यवाही करावी.
१०. कृषि विभागाच्या योजनांची महा-डीबीटी पोर्टलद्वारे अंमलबजावणी करण्याबाबत संदर्भाधीन शासन परिपत्रक दि.०४/११/२०२० नुसार कृषि यांत्रिकीकरण, सिंचन साधने व सुविधा, प्रमाणित बियाणे वितरण व पिक प्रात्यक्षिके याबाबींची अंमलबजावणी करावी.
११. संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिका-यांनी/तालुका कृषि अधिका-यांनी अभियानाकरीता लाभार्थींची निवड करून अभियानांतर्गत समाविष्ट कार्यक्रम राबविण्याच्या दृष्टीने लाभार्थ्यांची यादी तालुका स्तरावर संकलित करावी. सदर यादीमध्ये शेतकऱ्यांचे नांव, गांव, सर्वे/गट क्रमांक या बाबींसह मोबाईल/दूरध्वनी क्रमांक बँक खाते क्रमांक, आधार क्रमांक इ. बाबतची माहितीचा अंतर्भाव असावा. त्याचप्रमाणे

अभियानांतर्गत निवडण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांची यादी निधी प्राप्त झाल्यापासून १५ दिवसांमध्ये कृषि विभागाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिका-यांची राहिल.

१२. सदर लाभार्थ्यांच्या यादीनुसार सर्व लाभार्थी शेतक-यांच्या शेतावर हाती घेण्यात आलेल्या कार्यक्रमाची प्रत्यक्ष तपासणी त्या-त्या गावातील कृषि सहाय्यकांनी करावयाची असून, त्यांनी आपला अहवाल तालुका कृषि अधिका-यांमार्फत जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिका-यांना सादर करावयाचा आहे. त्याचप्रमाणे, कृषि सहाय्यकांचे अहवाल प्राप्त होताच सदर कार्यक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या कामांच्या पर्यवेक्षीय तपासणीचे उचित प्रमाण संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी मार्गदर्शक सूचनेमध्ये विहित करावे.

१३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२२०७१४१४५२५४९४०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(महेन्द्र घाडगे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
२. संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
३. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि उद्योग विकास महामंडळ, अंधेरी, मुंबई.
४. जिल्हाधिकारी (सर्व)
५. मुख्य कार्यकारी अधिकारी (सर्व जिल्हा परिषदा)
६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, वसुंधरा पाणलोट विकास यंत्रणा, पुणे
७. सर्व संचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
८. सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
९. सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
१०. व्यवस्थापकीय संचालक, जिल्हा अग्रणी बँक (बँक ऑफ महाराष्ट्र, लोकमंगल, पुणे)
११. सर्व कृषि विकास अधिकारी/सर्व उपविभागीय कृषि अधिकारी/सर्व तालुका कृषि अधिकारी/सर्व मंडळ कृषि अधिकारी
१२. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
१३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षण) महाराष्ट्र - १/२ मुंबई/नागपुर
१४. संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई
१५. संचालक, लेखा व कोषागार, मुंबई
१६. सहायक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, पुणे
१७. मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नवी मुंबई, वाशी
१८. उप मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, कोकण/ नाशिक/ पुणे/औरंगाबाद/ अमरावती/नागपुर
१९. उप संचालक, लेखा व कोषागारे कोकण/नाशिक/पुणे/औरंगाबाद/अमरावती/नागपुर
२०. सर्व कार्यासने व पर्यवेक्षीय अधिकारी (कृषि) कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२१. वित्त विभाग (का. व्यय-१/अर्थसंकल्प-१३), मंत्रालय, मुंबई
२२. निवडनस्ती ८-अ

परिशिष्ट-१

RAINFED AREA DEVELOPMENT

Annual Action Plan (AAP) for FY 2022-23

Number of Clusters : 180 4155 Ha.						Total Area proposed for development -			
I. Integrated Farming systems									(Rs. in lakh)
Sr.	Interventions	Unit	Area Proposed (Ha)	Number of Beneficiaries	Estimated cost (Rs.)	Subsidy Rs .			Total
						Central Share 60%	State Share 40%		
1	Horticulture based System	Ha.	592	888	296.00	88.80	59.20		148.00
2	Dairy Based System	Ha.	2971	4457	2376.80	713.04	475.36		1188.40
3	Livestock Based System	Ha.	592	888	296.00	88.80	59.20		148.00
4	Tree/Silvi-Pastural/insitu/ex-situ conservation of Non Timber Produce (NTFP)	Ha.	200	400	60.00	18.00	12.00		30.00
	Total - I		4355	6633	3028.80	908.64	605.76		1514.40
II Value addition and Resource Conservation									
Sr.	Interventions	Unit	Number	Capacity/Area	Number of Beneficiaries	Estimated cost (Rs.)	Subsidy Rs.		
			Proposed				Central Share 60%	State Share 40 %	Total
1	Green house Naturally ventilated Tubular Type	Sq.m	20	20000	20	187.20	56.16	37.44	93.60
2	Apiculture	No	102	2550 colonies	102	40.80	12.24	8.16	20.40

3	Shednet House	Sq.m	40	40000	68	284.00	85.20	56.80	142.00
4	Silage unit	No	180	180	180	225.00	135.00	90.00	225.00
5	Post harvest & storage	Sq.m	136	6817	136	544.00	163.20	108.80	272.00
6	Vermicompost Permenant Unit	No	150	150	150	150.00	45.00	30.00	75.00
7	Green Manuring	Ha.	1748	1748	1748	69.92	20.98	13.98	34.96
Total II					2404	1500.92	517.78	345.18	862.96
III Management cost							76.05	50.70	126.76
IV Pending Liability							515.52	343.70	859.22
Total I + II+III					8637	4469.72	2000	1333.34	3333.34